

پیامدهای زیست محیطی جنگ روسیه و اوکراین

از منظر حقوق بین الملل

نوشته

سروش سلطانی

انتشارات جهان سیاست

با همکاری

بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح

سرشناسه: سلطانی، سروش، ۱۳۷۴
عنوان و نام پدیدآور: پیامدهای زیست‌محیطی جنگ روسیه و اوکراین از منظر
حقوق بین‌الملل / نویسنده: سروش سلطانی /
مشخصات نشر: کرج، جهان سیاست، تهران: بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح،
۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۶۲ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: 978-622-91490-7-2

یادداشت: زبان: فارسی-انگلیسی

موضوع: حمله روسیه به اوکراین، ۲۰۲۲م-- حقوق بین‌الملل محیط زیست

موضوع: جنگ روسیه و اوکراین، ۲۰۱۴م.-- جنبه‌های زیست‌محیطی

رده‌بندی کنگره: DK۵۰۸/۸۵۲

رده‌بندی دیویدی: ۹۴۷/۷۰۸۶

شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۰۲۵۶۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات جهان سیاست (با همکاری بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح)

نام کتاب: پیامدهای زیست‌محیطی جنگ روسیه و اوکراین از منظر حقوق بین‌الملل

مؤلف: سروش سلطانی

ویراستار: مژده حسین‌خانی

طراحی جلد: جهان سیاست

صفحه‌آرایی: جهان سیاست

نوبت چاپ: چاپ اول: ۱۴۰۳

ناشر: انتشارات جهان سیاست (با همکاری بنیاد حکمرانی خوب، توسعه و صلح)

شمارگان: ۹۰۰

چاپ و صحافی: چاپ نسیم

شابک: 978-622-91490-7-2

نشانی دفتر پخش: تهران، شاهین، خیابان گل لاله، بلوار سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)،

پلاک ۱، طبقه منفی ۱، واحد ۱۱، کد پستی: ۱۴۷۵۸۶۵۸۰۹، تلفن: ۰۲۱-۶۵۱۱۹۷۳۲

نشانی دفتر نشر: کرج، فردیس، خیابان ولیعصر، بلوار هفت‌تیر، پاساژ میلاد، شماره ۱۷۰

کد پستی: ۳۱۷۵۹۱۳۱۵۳، تلفن: ۰۲۶-۳۶۵۰۶۷۸۲

تارنمای انتشارات برای خرید پستی کتاب: www.pwpub.ir

کلیه حقوق برای انتشارات جهان سیاست محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه	۹
فصل اول - جستاری مفهومی و تاریخی	۲۳
۱- جنگ روسیه و اوکراین	۲۳
۱-۱- اهمیت اوکراین برای روسیه	۲۴
۱-۲- جایگاه اقتصادی اوکراین در جهان	۲۵
۱-۳- روند شکل‌گیری بحران روسیه و اوکراین	۲۷
۱-۴- تاریخچه جنگ روسیه و اوکراین	۳۰
۲- محیط زیست	۳۴
۲-۱- مفهوم محیط زیست	۳۵
۲-۲- مفهوم تعهدات محیط زیستی	۳۷
۲-۳- تعریف حقوق بین‌الملل محیط زیست	۳۸
۲-۴- رابطه میان صلح، جنگ و محیط زیست	۴۱
۲-۵- ماهیت حقوق بین‌الملل و حقوق محیط زیست	۴۵
۲-۶- تاریخچه حقوق بین‌الملل محیط زیست	۴۸
۲-۶-۱- حقوق بین‌الملل محیط زیست قبل از کنفرانس استکهلم	۵۰
۲-۶-۲- حقوق بین‌الملل محیط زیست از کنفرانس استکهلم تا ریو ۱۹۹۲	۵۱
۲-۶-۳- حقوق بین‌الملل محیط زیست از کنفرانس ریو تا ژوهانسبورگ	۵۱
۲۰۰۲	۵۴
۲-۶-۴- حقوق بین‌الملل محیط زیست از ژوهانسبورگ تا ریو ۲۰۱۲	۵۷
فصل دوم- مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در قبال حفظ محیط زیست در	
جنگ‌ها	۵۹

۵۹	۱- منابع تعهدات محیط زیستی
۶۰	۱-۱- معاهدات
۶۲	۲-۱- حقوق عرفی و اصول کلی
۶۵	۳-۱- آراء قضایی
	۴-۱- قطعنامه‌ها و اعلامیه‌های صادره از سوی سازمان‌ها و کنفرانس‌های
۶۶	بین‌المللی
۶۸	۲- حمایت از محیط زیست در حقوق بین‌الملل جنگ
۷۰	۲-۱- تفکیک انواع مختلف درگیری‌ها در حفاظت از محیط زیست
۷۰	۲-۱-۱- شورش‌ها و آشوب‌های داخلی
۷۲	۲-۱-۲- درگیری مسلحانه بین‌المللی
۷۳	۲-۲-۲- مخاصمات مسلحانه داخلی
۷۴	۲-۲-۳- جنگ‌افزارها و سلاح‌های شیمیایی
۸۴	۲-۲-۴- جنگ‌ها و سلاح‌های بیولوژیکی
	۲-۳- قواعد حقوق بین‌الملل محیط زیست در باب تخریب محیط زیست در
۸۵	جنگ‌ها
۸۶	۲-۳-۱- مسئولیت مبتنی بر تقصیر
۸۸	۲-۳-۲- مسئولیت مطلق
	۲-۳-۳- قواعد حقوق بین‌الملل کیفری در باب تخریب محیط زیست در
۸۹	مخاصمات مسلحانه
	۲-۳-۴- قواعد حقوق بین‌الملل مدنی در باب تخریب محیط زیست در
۹۴	مخاصمات مسلحانه
۹۹	فصل سوم- اثرات زیست‌محیطی جنگ روسیه و اوکراین
۹۹	۱- پیامدهای زیست محیطی جنگ اوکراین

- ۱-۱- جنگل‌ها و پوشش‌های گیاهی ۱۰۲
- ۱-۱-۱- جنگل‌ها به عنوان انگیزه‌ای جهت انجام عملیات جنگی ۱۰۳
- ۱-۱-۲- تأثیر درگیری‌های مسلحانه بر محیط زیست جنگل ۱۰۴
- ۱-۱-۳- ضمانت‌های حقوقی استفاده صلح آمیز از محیط زیست جنگل .. ۱۰۷
- ۱-۲- خاک ۱۱۰
- ۱-۳- آب ۱۱۱
- ۱-۳-۱- جایگاه سدهای آبی در حفظ و نهادینه شدن محیط زیست ۱۱۷
- ۱-۳-۲- آسیب‌های وارده به محیط زیست به تبع تخریب سدها ۱۱۹
- ۱-۳-۳- عوامل مهم انسانی در فرایند شکست یا تخریب ۱۲۲
- ۱-۴- هوا ۱۲۵
- ۱-۵- حیوانات و دیگر موجودات ۱۲۷
- ۲- نقش سازمان‌های بین‌المللی در الزام دولت‌ها به جبران خسارات وارده به محیط زیست ۱۲۹
- ۱-۲-۱- تعهد به توقف مجرمانه و تضمین عدم تکرار ۱۳۶
- ۱-۱-۲- تعهد به توقف عمل متخلفانه ۱۳۷
- ۲-۱-۲- تضمین عدم تکرار عمل متخلفانه ۱۳۷
- ۲-۲- جبران خسارت ۱۳۷
- ۱-۲-۲- ارزیابی خسارات محیط زیستی ۱۳۹
- ۲-۲-۲- تعهد به جبران خسارت و انواع آن ۱۳۹
- ۱-۲-۲-۲- اعاده وضع به حال سابق ۱۴۰
- ۲-۲-۲-۲- پرداخت غرامت ۱۴۱
- ۳-۲-۲-۲- جلب رضایت ۱۴۱
- ۴-۲-۲-۲- اقدامات متقابل ۱۴۲

۱۴۳ سخن پایانی
۱۴۷ منابع
۱۵۵ نمایه

دیباچه

جنگ همیشه با ویرانی همراه است. کشت و کشتار، خیل زیاد مجروحان، تخریب منازل و ویرانی شهرها و روستاها و به‌طور کلی آوارگی و بی‌خانمانی از پیامدهایی است که مجال پرداختن به جنبه‌های دیگر ویرانی ناشی از جنگ را نمی‌دهد. یکی از عوامل عمده در آلودگی و تخریب محیط زیست، درگیری‌های مسلحانه، اعم از بین‌المللی و غیربین‌المللی است. با استفاده و به‌کار بردن سلاح‌های کشتار جمعی «بیولوژیکی، شیمیایی، هسته‌ای و...» و شیوه‌ها و روش‌های خصمانه تغییر محیط زیست از طریق اعمال تغییرات عمدی، فرایندهای طبیعت از قبیل آتشفشان‌ها، زمین لرزه‌ها، بمباران چاه‌ها و سکوها، نفتی، بمباران سدها و نیروگاه‌های هسته‌ای و دیگر مراکز خطرناک که باعث خسارت و تخریب محیط زیست شده و همچنین آلودگی‌ها و صدمات جبران‌ناپذیری در سطح بسیار وسیع، شدید و پایدار را موجب شده است. حقوق مخاصمات مسلحانه و حقوق بین‌الملل محیط زیست به‌منظور حفاظت از محیط زیست در مقابل این آسیب‌ها و خسارات، مقررات و اصولی را تدوین نموده، که برخی از این اصول، همانند اصل ۲۶ اعلامیه استکهلم و اصل ۳۴ اعلامیه ریودوژانیرو، غیر الزام‌آور و برخی دیگر از قبیل اعلامیه ۱۸۹۹ لاهه، پروتکل ۱۹۲۵ ژنو، کنوانسیون ۱۹۷۲ و ۱۹۹۳ پاریس الزام‌آور می‌باشد، البته مهم‌ترین قواعد و مقررات حفاظت از محیط زیست در درگیری‌های مسلحانه، کنوانسیون انمود / ۱۹۷۸-۱۹۷۷ ژنو «با نام کامل: «کنوانسیون ممنوعیت کاربرد نظامی یا هرگونه کاربرد خصمانه از تکنیک‌های دستکاری محیط زیست» که کاربرد نظامی با دیگر کاربردهای خصمانه از تکنیک‌های دستکاری محیط

زیست با پیامدهای گسترده که طولانی مدت یا شدید باشد را ممنوع می‌کند» و پروتکل اول الحاقی به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹ است، هرچند که فعلاً مفاد آنها به صورت عرف بین‌المللی در نیامده است. در جنگ روسیه و اوکراین که در سال ۲۰۲۲ به وقوع پیوست، آلودگی و انتشار فلزات سنگین ناشی از به کار گیری مهمات، بقایای سمی از انفجار بمب‌ها، تخریب زیستگاه‌ها و اکوسیستم‌ها، نابودی مناطق جنگلی و مزارع کشاورزی، از بین رفتن گونه‌های جانوری و بهره‌برداری بیش از حد از منابع طبیعی برخی از اثرات مخرب است، که به تبع وقوع این جنگ بر پیکره محیط زیست بر جای گذاشته شد، بدین جهت ضروری است ضمانت اجرای قوی و دستگاه نظارتی ویژه به منظور حسن اجرای قوانین در نظر گرفته شود و برای مجازات کشورهای نقض‌کننده، گزینشی عمل نگردد.

در واقع، محیط زیست قلمرویی است، که هم از نظر تعریف و هم از نظر تعلق آن به یکی از این دو نظریه مورد توجه بوده است. در این موضوع که عملکرد عناصر محیط زیست مرزگذر است و بدون توجه به مرزهای تصنعی در حال جابجایی و اثرگذاری است، تردیدی نیست. مهاجرت پرندگان، جریان آب‌ها و جابجایی هوا شاهد این امر است، اما در نگرش حقوق بین‌الملل به محیط زیست دو مرحله پشت سر گذاشته شده است. در وهله اول دولت‌ها خود را متعهد به حفظ محیط زیست در چارچوب مرزهای خود می‌دانستند، اما به تدریج تمایل دولت‌ها به حفظ محیط زیست در ورای مرزهای خود این پیغام را می‌داد که نظریه میراث مشترک بشریت در خصوص محیط زیست در حال پذیرش است. کدهای زیادی در اسناد بین‌المللی دلالت بر این امر دارند. تعهد دولت‌ها به همکاری، مشورت، مذاکره و اطلاع‌رسانی در مسائل زیست محیطی و قید حق بر محیط زیست سالم در پیش نویس میثاق سوم در خصوص حقوق همبستگی ریشه در این واقعیت دارند. (زمانی، ۱۳۹۲، ص ۲۷). صلیب سرخ در قواعد ۴۳، ۴۴ و ۴۵ حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی حمایت خود در باب حفاظت از محیط زیست را

شناسایی کرده است. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در قاعده ۴۳ حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی اصول عام ناظر بر هدایت درگیری‌ها نسبت به محیط زیست را بیان کرده و در این مورد اصل تفکیک، ممنوعیت انهدام اموال بدون ضرورت موجه نظامی و اصل تناسب را جاری دانسته است. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نیز در موارد متعددی به مسئله تضمین حفاظت و احترام به محیط زیست توسط طرفین درگیر در جنگ مسلحانه پرداخته است. این کمیته برای تأثیر بخشی نظارت خود چند نشست تخصصی برگزار نموده و این نشست‌ها منجر به اتخاذ «اصول راهنما و دستورالعمل رفتار نظامیان برای حمایت از محیط زیست در طی درگیری مسلحانه» شده است. این اصول راهنما از سوی مجمع عمومی سازمان ملل پذیرفته شد و این مجمع در سال ۱۹۹۴ از تمامی دولت‌ها درخواست نمود، این اصول راهنما را مد نظر قرار دهند. علاوه بر این در سال نیز کمیته بین‌المللی صلیب سرخ برنامه‌هایی برای کمک به حفظ و بازیابی شرایط قابل قبول زندگی برای افراد تحت تأثیر درگیری‌های مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌زا تدارک دید. این قربانیان به‌طور عمده برای زندگی سالم و امن به محیط زیست طبیعی خود وابسته‌اند. این سند تعریفی از مسائل زیست‌محیطی و حفاظت از محیط زیست در خلال درگیری‌های مسلحانه ارائه نموده است. گفتنی است که در مورد حفظ و حمایت از محیط زیست طبیعی در درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی پروتکل دوم الحاقی سکوت کرده و در خصوص عرفی بودن قواعد حمایتی مذکور جای تردید است، اما حداقل می‌توان روند کنونی را در راستای حمایت هرچه بیشتر از محیط زیست و وضع مقرراتی دانست که شامل درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی نیز بشود، و این بدان معناست که احتمالاً در زمان خود به عرف تبدیل خواهد گردید (ضیایی، ۱۳۹۴، ص ۱۵۰).

می‌توان چنین استدلال نمود که وظیفه توجه به محیط زیست، در درگیری‌های مسلحانه در صورتی که آن درگیری‌ها اثراتی بر کشور دیگر داشته باشد، مصداق

منابع

کتاب‌های فارسی

۱. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد. (۱۴۰۱). وضعیت جنگل‌های جهان، ترجمه مجتبی امیری و مجید محمدی، سمنان: انتشارات دانشگاه سمنان.
۲. بختیاری اصل، فریبرز. (۱۳۹۶). حفاظت از محیط زیست در مخاصمات مسلحانه، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران: چاپ اول.
۳. دستمالچی، اصغر. (۱۳۹۸). دیوان کیفری بین‌المللی رویای شیرین و واقعیت تلخ در کتاب دیوان کیفری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران به اهتمام استحقاق الی حبیب، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، چاپ سوم.
۴. دیهیم، علیرضا. (۱۳۹۰). درآمدی بر حقوق کیفری بین‌المللی، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، چاپ دوم.
۵. تقی زاده انصاری، مصطفی. (۱۳۹۴). حقوق محیط زیست در ایران، تهران: انتشارات سمت.
۶. تیشه‌یار، ماندانا. (۱۳۹۹). آینده پژوهی در مطالعات استراتژیک، چاپ سوم، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۷. حسینی نژاد. حسینقلی. (۱۳۹۳). حقوق کیفری بین‌المللی، نشر میزان، چاپ سوم.
۸. زمانی، سید قاسم. (۱۳۹۸). جرم‌نگاری تخریب محیط زیست در حقوق بین‌الملل در کتاب حقوق محیط زیست (نظریه‌ها و رویه‌ها) به اهتمام احمد

- علی علی محسن زاده، نادر ساعد، علی سمیعی، انتشارات خرسندی، چاپ چهارم.
۹. ضیائی بیگدلی، محمدرضا. (۱۳۹۴). حقوق بین الملل بشردوستانه، ناشر: گنج دانش.
۱۰. ضیائی، بیگدلی، محمدرضا. (۱۳۹۸). حقوق جنگ (حقوق بین الملل مخاصمات مسلحانه)، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۱. کنعانی، محمد طاهر. سیاه رستمی، هاجر. حسین نژاد، کتابون. (۱۳۹۵). حقوق بین الملل بشردوستانه ناظر بر حمایت از افراد در درگیری های مسلحانه (مجموعه اسناد ژنو)، تهران: انتشارات دالاهو، چاپ دوم.
۱۲. کوزتسوف، الکساندرو. (۱۳۹۱). دو پیمان ناتو و ورشو، ترجمه منوچهر زمان و پرویز هوشتمکی، تهران: انتشارات ابوریحان.
۱۳. هنجنی، سیدعلی. شفیع بافتی، نگین. (۱۳۹۲). ابعاد حقوقی بین المللی: مخاصمه مسلحانه غیر بین المللی، تهران: نشر میزان.
۱۴. هنجنی، سیدعلی. (۱۳۹۵). حقوق مخاصمات مسلحانه، دفتر خدمات حقوقی بین المللی.
۱۵. وات، کنت ای. اف. (۱۳۹۸). مبانی محیط زیست، ترجمه عبدالحسین وهاب زاده، مشهد: جهاد دانشگاهی، چاپ یازدهم.

مقاله ها و پایان نامه ها

۱. احترامی، سید امیرعباس. (۱۳۹۸). محافظت از محیط زیست در مخاصمات مسلحانه در پرتو حقوق بین الملل بشردوستانه و اصل مسئولیت حمایت، مقاله ارائه شده در چهارمین کنفرانس بین المللی پژوهش های کاربردی در علوم و مهندسی، CARSE 4-135.

۲. اعظمی، هادی. نظری، محمد. حسینی، سیدعلی. (۱۳۹۷). رقابت ژئوپلیتیک روسیه و آمریکا در اوکراین (۲۰۰۴-۲۰۱۷)، پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل، سال ۶، شماره ۲.
۳. الهامی، پژمان. (۱۳۹۷). مدیریت جنگل‌ها در حقوق بین‌الملل. ماهنامه آفاق علوم انسانی، شماره ۳۵.
۴. ایسنا. (۱۴۰۰/۱۲/۱۷). تلاش ۴ میانجی‌گر جهانی برای صلح در اوکراین و انگیزه‌های آنها، <https://www.isna.ir/news/>
۵. امیر ارجمند، اردشیر. (۱۳۹۴). حفاظت از محیط زیست و همبستگی بین‌المللی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۱۵.
۶. حبیبی، علی. (۱۳۹۸). تدوین الگوی مطالبه خسارت محیطی از جنگ بر اصول و قواعد حقوق بین‌المللی (مطالعه موردی: جنگ ایران و عراق علیه ایران). پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد حقوق محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
۷. سازمان حفاظت از محیط زیست. (۱۳۹۷). تعریف محیط زیست، تارنمای رسمی سازمان حفاظت از محیط زیست جمهوری اسلامی ایران، ۱۰ اسفند، در: <https://www.doe.ir/portal/home/?120406>
۸. عنابی، علیرضا. (۱۳۹۷). ارتباط حقوق بین‌الملل محیط زیست با حقوق بین‌الملل مخاصمات مسلحانه. علم و وکالت، شماره ۲.
۹. محرم‌نژاد، ناصر. (۱۳۹۵). بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای اجرای اصول جنگل در جنگل‌های شمال کشور، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد حقوق محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
۱۰. موذن تبار، محمدعلی. (۱۳۹۲). حفاظت از محیط زیست در پرتو حقوق

- بشر دوستانه بین‌المللی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
۱۱. موسوی، سیدفضل‌اله، حسینی، سیدحسین. موسوی فر، سیدحسین. (۱۳۹۸). اصول حقوق بین‌الملل محیط زیست در پرتو آرای مراجع حقوقی بین‌المللی، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی.
 ۱۲. پیش‌نویس قانون جرائم علیه صلح و امنیت بشری ۹ ژوئیه ۱۹۹۱، مجله حقوقی، شماره ۱۸ و ۱۹. ۱۳۷۴.
 ۱۳. دوپوی، پیرماری. (۱۳۹۴). قواعد بنیادین حقوق بین‌المللی کیفری و قواعد آمره، ترجمه سیدعلی هنجنی، مجله حقوقی، شماره ۳۲.
 ۱۴. پورا احمد، احمد. (۱۳۹۵). بررسی آلودگی‌های زیست محیطی در کشورهای جهان اسلام، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال ششم، شماره اول.
 ۱۵. جعفری، سیداصغر. (۱۳۹۷). اصول ممنوعه نظامی در مخاصمات مسلحانه، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، سال هشتم، شماره ۳۰.
 ۱۶. پولادی، سهیلا. یوسفی، بهرام. اکبرزاده، فریدون. کریمی فرد، حسین. (۱۳۹۹). تأثیر بحران اوکراین بر روسیه با تمرکز بر اهمیت ژئوپلیتیک اوکراین بر روسیه پس از فروپاشی شوروی تا سال ۲۰۱۸، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی دوره ۱۱، شماره ۴۲.
 ۱۷. تی پن، دیوید. (۱۴۰۱). چگونه بایدن می‌توان به جنگ اوکراین پایان دهد؟، اقتصاد نیوز، تاریخ: <https://www.eghtesadnews.com>
 ۱۸. حبیبی تبار، محمدمین. (۱۴۰۱). بحران اوکراین، دوسناریوی محتمل؛ آیا

- جنگ هسته‌ای می‌شود؟» روزنامه اطلاعات www.etilaatroz.com.
۱۹. زمانی، سیدقاسم. (۱۳۹۱). توسعه مسئولیت بین‌المللی در پرتو حقوق بین‌الملل محیط زیست، مجله پژوهش‌های حقوقی، سال اول، شماره ۱.
۲۰. زمانی، سیدقاسم. (۱۳۹۱). استقرار دیوان کیفری بین‌المللی، بیم‌ها و امیدها، مجله پژوهش‌های حقوقی، سال اول، شماره ۲.
۲۱. خبرگذاری آنا تولی. (۱۴۰۱). روسیه ممکن است به استفاده از سلاح‌های هسته‌ای متوسل شود: <https://www.aa.com.tr/fa/2002131>
۲۲. دانش‌نیا، فرهاد. مارابی، مهری. (۱۴۰۱)، «تقابل سازه‌انگاران آمریکا و روسیه در اوکراین»، فصلنامه مطالعات اوراسیای مرکزی دوره نهم شماره ۱۹.
۲۳. درج، حمید. (۱۴۰۱). تأثیر جنگ ۲۰۲۲ روسیه و اوکراین بر محیط زیست، مقاله پژوهشی، دوره ۲۸، شماره ۱۱۸.
۲۴. دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال. مرادی، منوچهر. (۱۴۰۱). تهدید غرب برداشت روسیه و بحران اوکراین، فصلنامه روابط خارجی، سال هشتم، شماره دوم.
۲۵. رضاپور، دانیال. مجیدی، ابوالفضل. (۱۳۹۹). جنگ هیبریدی روسیه در قبال جمهوری اوکراین با تأکید بر راهبرد اطلاعاتی، نشریه علمی مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، سال بیستم، شماره ۹۱.
۲۶. زنده‌بودی، عباسعلی. ابراهیمی، شهروز. گودرزی، مهناز. (۱۳۹۶). روابط غرب-روسیه در سایه تحولات اوکراین ۲۰۱۴، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، سال دهم، شماره ۳۹.
۲۷. سمیعی اصفهانی، علیرضا. فرهمند، سارا. (۱۴۰۱). جنگ روسیه - اوکراین

- و آینده نظم بین‌المللی، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال بیست و هشتم، شماره ۱۱۸.
۲۸. سهیلی نجف‌آبادی، سهیل. حسین‌خانی، الهام. عمویی، حامد. (۱۳۹۹). بررسی آینده پژوهی حضور ناتو در خاورمیانه و محیط پیرامونی ایران و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران، مطالعات بین‌المللی، سال ۱۷، شماره ۱.
۲۹. فرشچی، پروین. (۱۳۹۸). جایگاه حقوق محیط زیست در حقوق بین‌الملل جنگ، ماهنامه انسان و محیط زیست، شماره ۱۰.
۳۰. فقیه حبیبی، علی. (۱۳۹۹). مخاصمات مسلحانه در خاورمیانه و نقض حقوق جنگ اسلامی، جستارهای سیاسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ششم، شماره سوم.
۳۱. قاسمی، غلامعلی. نامدار، سعید. (۱۳۹۷). بررسی مفهوم دفاع مشروع در پرتو حملات سایبری با تأکید بر حمله استاکس نت به تاسیسات هسته‌ای ایران، مجله مطالعات حقوقی دانشگاه شیراز، دوره دهم، شماره اول.
۳۲. قاسمی، علی. بارین چهاربخش، ویکتور. (۱۳۹۱). حملات سایبری و حقوق بین‌الملل، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۸.
۳۳. موسوی، مریم السادات. (۱۳۹۰). مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در حقوق محیط زیست، تحقیقات خصوصی و کیفری، دوره ۷، شماره ۱۵.
۳۴. میرعباسی، سیدباقر. رضایی، محمدرضا. (۱۳۹۸). مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها ناشی از تخریب محیط زیست در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۲۳، شماره ۲.
۳۵. میرعباسی، سید باقر. (۱۳۹۸). مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها ناشی از تخریب محیط زیست در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی، فصلنامه پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۲۳، شماره ۲.

۳۶. ویس. ادیت براون. (۱۳۹۰). *حفاظت از محیط زیست و حقوق نسل‌های آینده در شورای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری*، ترجمه نادر ساعده سال پانزدهم، شماره ۳.
۳۷. ناصری، مرتضی. (۱۳۹۴). *تعهد دولت‌ها در قبال حفاظت از محیط زیست*، مقاله ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی علوم مهندسی و فناوری‌های محیط زیست، CESET 1-214.

English References

1. Aloisi, Silvia And Daniel, Frank Jack (2022, March 1), "Timeline: The events leading up Russia's invasion of Ukraine", reuters, Available at: <https://www.reuters.com/world/europe/events-leading-up-russias-invasion-ukraine-10-2022-02-28/>
2. Ann Saphir and Jonnelle Marte and Lindsay Dunsmuir (February 24, 2022), "Factbox: How the Ukraine conflict could affect the U.S. economy", reuters, Available at: <https://www.reuters.com/world/how-ukraine-conflict-could-affect-us-economy>.
3. Barnidge, Robert P., (2017). *The Due Diligence Principle under International Law* international community law review.
4. Bhattarai, Abha and Tony Romm and Rachel Siegel (February 28, 2022), "U.S. economy appeared ready to surge, but Russia's invasion of Ukraine could send shockwaves", *The Washington Post*, Available.
5. Birnie.Boyle, (2008). *international law and Environment*, oxford16.
6. Cassese Antonio, (2008). *international criminal law*, 2nd edn, oxford/new york/auckland etc
7. Cohen, Patricia and Jack Ewing (February 21, 2022), "What's at Stake

for the Global Economy as Conflict Looms in Ukraine". getabstract.

8. *Wozniak, Michal (18 Feb2022), "The Ukraine Crisis and Shift in us Foreign Policy", International Studies, Volume 18: Issue 2, pp 87–102.*

نمایه

اعاده, ۷۰, ۷۱, ۱۳۸, ۱۴۰, ۱۴۱, ۱۴۴	آب, ۱۴, ۳۶, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۵, ۵۵, ۵۶
اقتصاد, ۲۵, ۳۲, ۳۸, ۱۵۰	۵۷, ۶۵, ۶۸, ۷۸, ۷۹, ۸۳, ۱۰۴, ۱۰۷
اقتصادی, ۱۲, ۲۵, ۳۱, ۳۲, ۳۷, ۵۳, ۶۶	۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۱۹
۶۷, ۱۰۰, ۱۰۵, ۱۰۷, ۱۱۸, ۱۱۹	۱۲۰, ۱۲۱, ۱۲۲, ۱۲۳, ۱۲۴, ۱۲۶
اکوسیستم, ۱۰۴, ۱۰۵	آبراه, ۱۲۱
آلاینده, ۵۶, ۱۰۶, ۱۲۵	آبرسانی, ۱۲۳
آلودگی, ۹, ۳۹, ۴۰, ۴۲, ۴۴, ۴۵, ۴۷	اتحادیه اروپا, ۲۷, ۲۸, ۲۹, ۶۷, ۶۸
۵۰, ۵۵, ۶۱, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۷۹, ۸۰, ۸۲	آتش سوزی, ۷۹, ۸۱, ۱۰۰, ۱۰۶, ۱۰۹
۸۹, ۹۱, ۹۳, ۹۴, ۹۶, ۹۹, ۱۰۷, ۱۱۰	۱۲۵, ۱۲۸
۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۲۵, ۱۴۰	اراضی, ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۱۰
۱۵۰	ارتش, ۳۱, ۱۱۱, ۱۲۶, ۱۲۹
آمریکا, ۱۸, ۲۴, ۲۵, ۲۹, ۳۲, ۴۲, ۵۰	اروپا, ۱۴, ۲۱, ۲۴, ۲۸, ۳۳, ۳۶, ۴۱, ۵۳
۱۰۵, ۱۰۶, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۳۰, ۱۴۵, ۱۴۹	۶۶, ۷۹, ۸۰, ۸۱, ۹۰, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۹
۱۵۱	۱۱۰, ۱۱۱, ۱۲۱
انتخابات, ۳۰, ۱۳۰	استکهلم, ۹, ۴۳, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳
انفجار, ۱۰, ۷۹, ۸۰, ۸۱, ۹۹, ۱۰۱, ۱۱۰	۵۴, ۵۵, ۵۶, ۶۲, ۶۳, ۹۶
۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۱, ۱۲۲	آسیب, ۱۳, ۶۳, ۶۴, ۸۱, ۸۳, ۸۹, ۹۲
انقلاب, ۱۶, ۳۰, ۴۴, ۱۲۹	۹۵, ۹۶, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۹, ۱۱۲, ۱۱۴
انگلیس, ۵۰, ۱۲۲, ۱۲۶	۱۲۰, ۱۲۳, ۱۲۶, ۱۳۶, ۱۴۰
	آشوب, ۷۰

پیمان، ۱۵، ۱۷، ۲۸، ۶۱، ۱۲۷، ۱۴۸	اوکراین، ۳، ۴، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶
تأسیسات، ۱۲، ۸۰، ۸۱، ۱۰۱، ۱۰۹، ۱۱۱،	۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷،
۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۱،	۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۷۸، ۸۱، ۸۲
۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶	۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۴،
تجاوز، ۹۲، ۱۰۶، ۱۳۰، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۴۱	۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۵، ۱۲۶،
تخریب، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۰،	۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۴۴، ۱۴۹،
۲۱، ۲۳، ۳۹، ۴۰، ۴۲، ۵۵، ۵۹، ۸۵، ۸۹	۱۵۰، ۱۵۱
۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱،	ایران، ۱۹، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۲
۱۰۴، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱،	ایمنی، ۵۶، ۷۸، ۸۰، ۸۱، ۸۲
۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۴۱، ۱۴۵، ۱۴۷،	باکتریولوژیک، ۶۹، ۷۵، ۸۴، ۸۵
۱۵۲	بحران، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۲۱، ۲۷، ۲۹، ۳۳،
تسلیحات، ۱۵، ۱۶، ۲۶، ۲۷، ۱۰۴، ۱۰۰،	۳۴، ۷۸، ۹۳، ۱۰۱، ۱۱۷، ۱۲۳، ۱۲۵،
۱۱۵	۱۵۰، ۱۵۱
تشعشع، ۸۲	بشر، ۱۶، ۲۰، ۳۹، ۵۱، ۹۱، ۹۴، ۱۰۱،
تضمین، ۱۱، ۱۵، ۷۱، ۹۶، ۱۳۶، ۱۳۷	۱۰۶، ۱۴۶
تعهد، ۱۰، ۲۰، ۲۱، ۸۷، ۸۹، ۹۶، ۱۲۹،	بشردوستانه، ۱۰، ۳۴، ۳۹، ۴۶، ۷۱، ۷۲،
۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۵۳	۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۶، ۱۴۸،
تعهدات، ۳۷، ۴۶، ۴۸، ۵۱، ۵۹، ۶۲، ۷۶،	بلاروس، ۱۵، ۲۳، ۲۶، ۳۴، ۸۱، ۱۳۲
۹۲، ۹۳، ۱۲۹	بمب، ۸۱، ۱۱۴، ۱۲۷
تقصیر، ۸۶، ۸۷، ۸۸	پروتکل، ۹، ۱۱، ۱۸، ۱۹، ۳۷، ۵۶، ۶۱،
تلفات، ۳۱، ۷۸، ۸۰، ۸۹، ۹۲، ۱۰۰	۷۲، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۹،
تهدید، ۲۳، ۲۸، ۲۹، ۹۶، ۱۰۰، ۱۰۱،	۱۴۱، ۱۴۴
۱۱۹، ۱۲۲، ۱۳۶، ۱۵۱	پوتین، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۳، ۲۸، ۳۰، ۳۳،
	۳۴، ۱۲۹

دریاچه, ۹۴, ۶۵, ۵۰	۶۵, ۸۷, ۸۹, ۹۳, ۹۵, ۹۶, ۹۹, ۱۰۷,
دموکراتیک, ۱۳۰	۱۰۸, ۱۱۸, ۱۲۶, ۱۳۰, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۷,
دولت, ۱۳, ۱۸, ۲۹, ۳۰, ۳۲, ۳۴, ۴۶,	۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۴, ۱۵۰,
۵۴, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۸۶,	زیستگاه, ۱۰, ۵۱, ۹۹, ۱۲۷,
۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۱, ۹۵, ۹۶, ۱۰۷, ۱۲۹,	ژوهانسبورگ, ۴۹, ۵۴, ۵۶, ۵۷,
۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۶, ۱۳۷, ۱۳۹, ۱۴۰,	سازمان, ۱۱, ۱۲, ۱۷, ۲۰, ۲۲, ۳۷, ۴۱,
۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۵	۴۸, ۴۹, ۵۱, ۵۳, ۵۴, ۵۶, ۵۷, ۶۱, ۶۶,
دولت خاطی, ۱۴۲, ۱۳۷, ۱۲۹,	۶۷, ۷۶, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۱۴, ۱۲۵, ۱۲۶,
رادیواکتیو, ۷۹, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۱۰۱, ۱۱۱,	۱۲۸, ۱۳۰, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۶, ۱۳۸, ۱۴۴,
۱۱۶, ۱۲۶	۱۴۶, ۱۴۷, ۱۴۹,
رضایت, ۱۴۲, ۱۴۱, ۱۴۰, ۱۳۱, ۶۴,	سازمان‌های بین‌المللی, ۱۴, ۱۷, ۲۲, ۲۷, ۴۷,
رودخانه, ۱۱۱, ۱۱۰, ۹۴, ۵۷, ۴۴, ۴۳, ۴۳,	۵۱, ۶۴, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۹۳, ۱۲۹,
۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۱	سد, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۲۱,
روسیه, ۳, ۴, ۱۰, ۱۲, ۱۳, ۱۴, ۱۵, ۱۶,	۱۲۲
۱۷, ۱۹, ۲۱, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۲۷, ۲۸,	سلاح, ۱۵, ۷۴, ۷۷, ۸۹, ۱۰۰, ۱۰۳,
۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۸۱, ۹۹, ۱۰۰,	۱۱۱, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۸, ۱۳۳,
۱۰۱, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۴, ۱۱۶, ۱۱۹,	سیاست, ۳, ۴, ۱۳, ۲۱, ۲۲, ۲۸, ۴۷, ۴۸,
۱۲۰, ۱۲۱, ۱۲۵, ۱۲۷, ۱۲۸, ۱۲۹, ۱۳۱,	۵۴, ۱۴۹,
۱۳۲, ۱۳۴, ۱۴۴, ۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۱	سیاسی, ۱۲, ۱۶, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۷, ۳۹,
ریور, ۱۲۵, ۹۶, ۶۳, ۵۸, ۵۷, ۵۵, ۴۹,	۱۰۴, ۱۰۷, ۱۱۴, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۳۹, ۱۴۷,
زنسکی, ۱۲۰, ۱۰۱, ۳۴,	۱۵۰
زیست محیطی, ۱۰, ۱۲, ۱۴, ۱۵, ۱۸,	شرق اروپا, ۲۷
۱۹, ۲۱, ۲۲, ۳۶, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۵, ۴۸,	شورای امنیت, ۲۰, ۱۳۰, ۱۳۵, ۱۴۱,
۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۵۵, ۵۶, ۶۱, ۶۲,	شورش, ۷۰

۸۸، ۸۹، ۹۴، ۹۶، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۴،	شیمیایی، ۹، ۳۵، ۵۶، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۰۶،
۱۲۹، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۴۹، ۱۵۰،	۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶،
کره شمالی، ۱۲۶، ۱۳۲،	صلح، ۳، ۴، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۴۰، ۴۱، ۴۳،
کریمه، ۱۵، ۱۷، ۲۳، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲،	۴۴، ۷۷، ۹۱، ۹۹، ۱۰۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۳۴،
۳۴، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۳۰،	۱۴۳، ۱۴۹، ۱۵۰،
کشاورزی، ۱۰، ۱۲، ۴۴، ۵۸، ۹۹، ۱۰۰،	صلح‌آمیز، ۱۰۷،
۱۰۳، ۱۰۵، ۱۰۷، ۱۱۰، ۱۱۷، ۱۲۳، ۱۲۵،	صنایع، ۴۳، ۱۰۷، ۱۲۲،
۱۴۷،	صنعتی، ۱۲، ۱۶، ۴۴، ۹۴، ۱۰۹، ۱۱۱،
کشتی، ۴۴،	۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۴،
کمسیون، ۹۱، ۹۲، ۱۰۵، ۱۳۶، ۱۳۸،	طبیعت، ۹، ۴۱، ۴۹، ۵۳، ۵۴، ۱۰۲، ۱۱۰،
۱۴۵،	۱۱۱، ۱۲۵، ۱۲۸،
کنفرانس، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵،	عرفی، ۱۰، ۱۲، ۳۷، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۴،
۵۶، ۵۷، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۳۴، ۱۴۸، ۱۵۳،	۶۶، ۶۷، ۷۲، ۸۷، ۱۰۹، ۱۱۳، ۱۲۴، ۱۴۱،
کنوانسیون، ۹، ۱۸، ۳۶، ۴۰، ۵۰، ۵۲، ۵۳،	گرامت، ۱۳۸، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۵،
۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۱، ۶۲، ۶۴، ۶۵، ۷۲، ۸۷،	غیرنظامی، ۱۹، ۸۹، ۹۲، ۱۲۰، ۱۲۳،
۹۰، ۹۴، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۳۸، ۱۴۱،	۱۲۴، ۱۲۶،
۱۴۳،	فرانسه، ۳۵، ۶۶، ۱۳۲،
کیفری، ۲۰، ۷۲، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۱۳۰،	قانون، ۳۱، ۹۱، ۹۳، ۹۵، ۱۲۵، ۱۳۱، ۱۵۰،
۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲،	قضایی، ۵۹، ۶۵، ۶۶، ۸۸، ۹۱، ۹۳،
گیاه، ۱۲۸،	قطعنامه، ۵۱، ۵۳، ۷۶، ۸۴، ۱۳۲، ۱۳۳،
مقابل، ۱۴۰، ۱۴۲،	۱۳۵، ۱۴۱،
مجازات، ۱۰، ۸۷، ۸۸، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۱۳۴،	قواعد، ۹، ۱۰، ۱۲، ۲۱، ۲۳، ۳۵، ۳۶، ۳۷،
مجرمانه، ۸۶، ۱۳۶،	۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۷، ۴۸، ۵۰، ۵۲، ۵۴، ۵۵،
	۶۰، ۶۱، ۶۳، ۶۵، ۶۹، ۷۱، ۷۲، ۸۴، ۸۵،

۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۷، ۱۲۴، ۱۲۷،
 ۱۳۳، ۱۳۹، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸،
 ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲
 مسمومیت، ۸۰، ۸۱
 مسئولیت بین‌المللی، ۱۳، ۲۰، ۴۶، ۵۹،
 ۷۱، ۸۵، ۸۶، ۸۸، ۸۹، ۹۱، ۹۶، ۱۲۹،
 ۱۳۹، ۱۵۲
 مسئولیت دولت، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۲، ۹۶
 مشارکت، ۴۰، ۵۸، ۱۱۲
 معاهدات، ۱۲، ۳۷، ۳۹، ۴۶، ۴۸، ۵۱، ۵۲،
 ۵۵، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۷۵
 ملل متحد، ۲۰، ۳۷، ۴۱، ۵۱، ۵۲، ۵۳،
 ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۶۴، ۶۷، ۷۵، ۸۴، ۱۰۸،
 ۱۱۴، ۱۲۵، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۴۶،
 ۱۴۷
 منطقه، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۱۹، ۲۸، ۳۰، ۳۱،
 ۳۳، ۳۶، ۴۱، ۴۲، ۵۱، ۶۱، ۶۸، ۸۰، ۸۲،
 ۸۳، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۶،
 ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۸
 موجودات، ۱۲، ۱۶، ۱۸، ۳۶، ۹۴، ۱۰۴،
 ۱۰۵، ۱۲۷
 نظامی، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۶،
 ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۴۲، ۴۴، ۷۲،
 ۷۳، ۹۲، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۹

مجمع عمومی، ۱۱، ۵۲، ۵۳، ۵۷، ۶۷،
 ۶۸، ۷۶، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۶
 محیط زیست، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴،
 ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۳۴، ۳۵،
 ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۵، ۴۷، ۴۸،
 ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸،
 ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷،
 ۸۰، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۴،
 ۹۶، ۹۹، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸،
 ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷،
 ۱۱۹، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۱،
 ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲،
 ۱۵۳
 مخاصمات، ۹، ۱۳، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰،
 ۲۱، ۲۳، ۴۲، ۴۴، ۷۰، ۷۲، ۷۳، ۷۷، ۸۴،
 ۸۹، ۹۰، ۹۲، ۹۴، ۱۰۲، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۱،
 ۱۱۲، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷،
 ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲
 مخاصمه، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۷۲، ۷۳، ۸۵،
 ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۴۸
 مدنی، ۳۶، ۵۰، ۵۶، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۱۱۵،
 ۱۹، ۱۸، ۱۶، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۹،
 ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۶۷، ۷۰، ۷۲، ۷۳، ۸۴، ۸۹،
 ۹۰، ۹۲، ۹۴، ۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴

۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۹, ۱۲۱,	۱۱۳, ۱۱۵, ۱۲۱, ۱۲۴, ۱۲۷, ۱۲۸, ۱۳۰,
۱۲۶, ۱۵۱, ۱۵۲	۱۳۲, ۱۳۴, ۱۵۰
هند, ۱۰۳	نیروگاه, ۹, ۱۶, ۷۸, ۸۰, ۱۰۹, ۱۱۲,
هواپیما, ۱۱۵	۱۱۶, ۱۱۹, ۱۲۱
	هسته‌ای, ۹, ۱۲, ۱۵, ۱۶, ۳۴, ۴۲, ۴۴,
	۷۸, ۸۰, ۸۱, ۸۲, ۸۹, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۹,

**The Environmental Consequences of
Russia – Ukraine War
from International Law Perspective**

By

Soroush Soltani

Politics World Publications